

Fer joventut des d'aquí

**COMISSIÓ PERMANENT DEL
CONSELL DE LA JOVENTUT DE LES
ILLES BALEARS (2023)**

Comissió Permanent del Consell de la Joventut de les Illes Balears (2023)

El Consell de la Joventut de les Illes Balears (CJIB) és el màxim òrgan de representació del jovent i de les organitzacions de la joventut balear, i la Comissió Permanent n'és l'òrgan d'execució.

La Comissió Permanent, autora d'aquest text, va ser elegida el 2 de desembre de 2022. Els seus membres són Pau Emili Muñoz Canyelles, Margarita de Noia Blanc, Jordi Prunés i Moyà, Gabriel Bibiloni Femenias, Marta Serrano Martín, Alícia Vinaixa Alemany i Pau Roig Mas.

Resum

La descentralització de l'Estat i l'exclusivitat de la competència de joventut a l'àmbit autonòmic ha suposat que les Illes Balears, des de 1983, tinguin una gran capacitat d'incidir en polítiques socials de joventut. Ahora, la transversalitat de la realitat de la gent jove s'ha interrelacionat amb l'esdevenir de l'autonomia política d'una manera que cal ser contemplada, analitzada i tinguda en compte per al disseny de noves polítiques de joventut a partir d'aquests quaranta anys d'autonomia que les Illes Balears celebren enguany.

Paraules clau: Joventut / Autonomia / Competència / Societat / Illes Balears

Resumen

La descentralización del Estado y la exclusividad de la competencia de juventud al ámbito autonómico ha supuesto que las Illes Balears, desde 1983, tengan una gran capacidad de incidir en políticas sociales de juventud. A la vez, la transversalidad de la realidad de la gente joven se ha interrelacionado con el devenir de la autonomía política, de una manera que debe ser contemplada, analizada y tenida en cuenta para el diseño de las nuevas políticas de juventud a partir de estos cuarenta años de autonomía que las Illes Balears celebran este año.

Palabras clave: Juventud / Autonomía / Competencia / Sociedad / Illes Balears

1. Introducció

«A tota situació democràtica nascuda d'un Estat de Dret, els diferents estaments que conformen la societat han de gaudir dels camins legals que en permetin la participació en el desenvolupament de la mateixa societat». Es prenen aquestes paraules que enceten l'exposició de motius de la Llei 2/1985, del 28 de març, que creà el CJIB, com a mostra d'allò que suposava –o havia de suposar– la democràcia i l'autonomia per al tractament de la competència de joventut en els primers anys de la Transició.

L'autogovern recobrat a les Illes Balears el primer de març de 1983, i que enguany celebra el 40è aniversari, convida a poder analitzar el recorregut del tractament de la joventut. Aquest és el propòsit del present article. Es pretén fer des d'una mirada transversal i de conjunt d'allò que és la joventut. A aquest efecte, s'exposarà primer el desplegament de la competència de joventut prevista en l'Estatut, però seguidament també es posaran en valor les interrelacions ocorregudes entre la gent jove de les Balears i la configuració de la realitat autonòmica esdevinguda en aquests quaranta anys, així com els reptes de futur que presenten.

2. El desplegament autonòmic de la competència de joventut

Com és sabut, l'any 1978 es va promulgar la setena constitució liberal espanyola, encara en vigor, que estructura un estat social i democràtic de dret, descentralitzat en comunitats autònomes. Aquests tres aspectes són vitals per entendre com s'ha

desplegat la competència de joventut. L'aspecte social i democràtic de la joventut es recull explícitament en l'article 48:

Els poders públics promouran les condicions per a la participació lliure i eficaç de la joventut en el desenvolupament polític, social, econòmic i cultural.

Pel que fa a l'aspecte de la descentralització, és vital recalcar que, malgrat que no se l'esmenti, sinó que es dona com a matèria integrada en el total de l'assistència social (art. 148, matèria 21a) o com a competència no especificada, la joventut passa a ser una competència exclusivament autonòmica.

Una primera lectura de tot això és que no es fa aterrar l'article 48 ni en la mateixa Constitució. La visió transversal i d'empoderament que transmet l'enunciat de l'article queda relegada a la incompareixença de la matèria de joventut en la llista de competències exclusives de les comunitats autònomes (art. 148), la qual cosa en dificulta la comprensió com a fenomen autoreferenciat, és a dir, vàlid per si mateix i no com a part d'altres.

Per això, cal agrair que, dels diferents estatuts originals, l'Estatut d'autonomia de 1983 de les Illes Balears és un dels que esmenten la joventut, que especifica com una competència exclusiva autonòmica (art 10.11), així corregeix una mancança del text constitucional. Evidentment, el camí per endavant era enorme, però aquesta afirmació es podria proclamar també des de molts àmbits diferents del de la joventut. Hom havia de trobar consol en aquelles lletres impreses.

Per aquest motiu, és important estudiar l'avanç i el desplegament posterior. Aquesta tasca és relativament pobra fins que arriba el segle XXI, la qual cosa diu poc en favor de la recent estrenada autonomia. Tanmateix, és obligat mencionar la creació del Consell de la Joventut de les Illes Balears el 1985, amb personalitat jurídica pròpia, fet que permet coordinar el teixit associatiu juvenil que sorgia en aquells anys a les Illes.

Durant la V legislatura, en què ateraven les noves competències de la reforma estatutària de 1999, el Govern posà en marxa el I Pla Jove 2001-2004 (2001), fruit de la necessitat evident per a l'executiu d'haver de coordinar diferents departaments i institucions públiques si es volia abordar de manera efectiva la matèria de joventut. El Pla reconeixia la joventut, no com un període transitori, sinó com una etapa vital en si mateixa. Ja apuntava al problema de l'emancipació pels preus del mercat immobiliari, entre altres qüestions, i desplegava un seguit d'actuacions dotades de pressupost i assignades a les diferents direccions generals.

Imatge 1. Logo del I Pla Jove (2001-2004)

La Llei integral de joventut de 2006 va ser una fita important, pel fet de ser la primera llei d'aquesta matèria que el Parlament de les Illes Balears treia endavant. La Llei, ben intencionada en principi, també ordenava les com-

petències de joventut i ja marcava el camí cap a la reforma estatutària de 2007. També aquell 2006 es va crear un ens important per al desenvolupament de les matèries de joventut: l'Institut Balear de Joventut (IBJove).

La reforma de l'Estatut de 2007 és una actualització important del text estatutari i dibuixa amb més netedat, després de 25 anys de camí autòmic, certa estructura de país, de conjunt holístic. Es reconeix el dret social de la joventut (art. 16.3) en línia amb el que establia l'article 48 de la Constitució, i apareix com una matèria multinivell en explicitar-la tant com a competència autonòmica com insular (art. 30.13 i art. 70.16 respectivament). Des del desembre de l'any anterior, havia començat l'atribució de competències en matèria de joventut als consells.

El segon mandat d'Antich també duria el II Pla Jove 2010-2012 (2010), que estava previst en la Llei integral de joventut, feia èmfasi en aquesta visió transversal de les persones joves i desplegava 196 mesures interdepartamentals, en què tenien un pes important (també de pressupost destinat) les de caire educatiu i d'ocupació, en consonància amb els problemes d'atur de la crisi econòmica.

Tanmateix, el 2011, amb el canvi de govern i enmig de la Gran Recesió, les partides es van retallar dràsticament, la comissió interdepartamental de joventut va deixar de funcionar i el Consell de la Joventut va ser suprimit el 2012 i no tornaria a ressorgir fins al 2016.

Els governs dels dos acords de Bellver (2015 i 2019) van fer tornar un funcionament més estable als organismes de joventut. Cal indicar que el

2018, sota la coordinació de l'IBJove i la UIB, es comencen a publicar els anuaris de la joventut de les Illes Balears. Finalment, el 2022 es va aprovar la Llei de polítiques de joventut, la qual vam analitzar a «Punt i principi. Joves i associacionisme davant la Llei de polítiques de joventut de les Illes Balears» a l'*Anuari de joventut de 2022*. Arran d'aquesta llei, es va començar a dissenyar un tercer pla jove, paralitzat temporalment mentre es produeixen els nomenaments del nou gabinet de la presidenta Prohens (2023).

Paral·lelament, el Parlament de les Illes Balears ha estat protagonista, al llarg d'aquests quaranta anys, de debats, preguntes, accions i iniciatives legislatives diverses al voltant de joventut. En aquest article no tractarem d'aquests aspectes, ja que hi ha el bon treball de Carlos Rotger,¹ publicat a l'*Anuari de la joventut 2022*.

3. Interrelacions entre el jovent i la realitat autonòmica

Davant la popularitzada frase «Els joves són el futur», els consells de la joventut i altres entitats juvenils sempre han intentat fer pedagogia respecte al fet que aquesta visió no és correcta, ja que la joventut constitueix realment un segment social, un col·lectiu situat en el temps present i, per tant, afectat per les realitats actuals, en les quals ha de poder intervenir com un actor social més.

Aquesta premissa és bàsica per poder comprendre la interrelació entre jovent illenc i l'existència de la

Comunitat Autònoma de les Illes Balears, en què l'esdevenir d'un d'aquests agents ha influït, en major o menor grau, en la situació de l'altre.

La influència de la Comunitat Autònoma balear sobre la composició actual de la seva joventut és el resultat del seu rol, tant actiu com passiu, en el context històric dels darrers quaranta anys. L'autonomia assolida el 1983 va arribar en un moment de benestar social i econòmic sense precedents, coincidint amb el segon boom turístic, que va suposar un període de prosperitat a l'arxipèlag, que, per primera vegada, se situava al capdavant de l'estat en PIB per capita l'any 1985 (Banco Bilbao-Vizcaya, 1989) i era l'única comunitat que superava la mitjana europea d'aquesta variant quan Espanya es va adherir a la Comunitat Econòmica Europea (1986). Mai en la història els balears havien viscut tan bé. Això va atreure una segona onada de nouvinguts a les Illes, entre els anys noranta i començament del 2000, no tan sols d'origen peninsular (com en els seixanta), sinó també internacional, en ple procés de globalització.

Els diferents governs autonòmics, de diferents colors i amb participació tant de partits estatals com autòctons, en general han desenvolupat l'autonomia, per tant, en un context de creixement, i amb poca voluntat o capacitat de capitanejar-lo amb un rumb definit. És cert que s'han duit a terme accions modeladores d'aquest creixement (protecció d'espais, campanyes de desestacionalització i diversificació del turisme, taxa turística...), però el desplegament competencial, més enllà del desenvolupament institucional, ha mancat d'una

¹ «Crònica de l'activitat parlamentària relacionada amb la política juvenil a les Illes Balears».

visió de conjunt, d'una comprensió holística.² Prova evident de tot això és, per exemple, que un aspecte tan vital com els sobrecosts d'insularitat no s'han pogut revertir efectivament, malgrat que es mencionen en la Constitució, en l'Estatut i, fins i tot, en el Tractat de Funcionament de la Unió Europea.

Els resultat de tot això és una terciarització de l'economia al voltant del monocultiu turístic i una revolució demogràfica que ha comportat un repte de sobrepoblació (agreujat estacionalment per la pressió de la població flotant). Aquests fenòmens es tradueixen en problemes per obrir nous sectors econòmics i en problemes d'habitatge, de recursos, de prestació de serveis públics o de desigualtats socials, entre d'altres, tot en una comunitat que ha descendit al setè lloc en termes de PIB per capita (2021).³

És evident que aquests fets marquen directament la composició del jovent illenc i tots els seus reptes actuals, que en l'anterior anuari ja vam exposar⁴ i que podríem resumir en la dificultat d'executar el seu projecte vital per l'alt cost de l'habitatge i la precarització laboral. L'estudi demogràfic dibuixa un estament jove balear (16-30 anys) que ha passat a conformar el 16,5 % de la societat el

2022, respecte al 13,5 % del 1981,⁵ abans de l'autonomia; un augment que contrasta amb altres zones d'Espanya. Aquest increment, tanmateix, s'ha d'explicar pel fenomen migratori de diferent procedència, ja sigui de primera o de segona generació, vinculat a la segona onada d'immigració, cosa que resulta en una joventut diversa i multicultural però que comparteix fets generacionals concrets, amb especial èmfasi en el maneig de les noves tecnologies i les xarxes socials.

S'ha vinculat també la relació entre l'abandonament escolar balear i l'accés fàcil al mercat laboral turístic. Encara que l'abandonament escolar és un fenomen multidimensional, sí que hi ha estudis que assenyalen el factor del mercat laboral com un incentiu en economies turístiques, tot comparant les taxes d'ocupació juvenil i les taxes d'ocupació juvenil amb estudis superiors (Adame i Salvà, 2010). En qualsevol cas, si es deixa el fenomen de l'abandonament escolar de banda, la turistificació de l'economia també pot explicar el fet que, tot i una taxa d'ocupació juvenil superior a la mitjana estatal, un 51 % de la gent jove ocupada ho fa en un lloc de feina per al qual està sobrequalificada.⁶ Tot apunta, per tant, al fet que part de la precarització del jovent balear està motivada per la demanda de poca qualificació del sector turístic de sol i platja i empreses subsidiàries, juntament amb la poca força o inexistència d'altres sectors que necessiten perfils d'alta qualificació.

---

2 Això és extensible a la societat: «una societat poc cohesionada, amb una burgesia sense projecte propi, que no acaba d'entendre les potencialitats de l'autonomia, espectadora més que protagonista». (Colom, 2001, p. 13)

3 <https://datosmacro.expansion.com/pib/espaa-comunidades-autonomas>.

4 Vegeu: «Punt i principi. Joves i associacionisme davant la Llei de polítiques de joventut de les Illes Balears» a *Anuari de la joventut 2022*.

---

5 Dades de l'IBESTAT.

6 Vegeu la separata balear de l'Observatori d'Emancipació del CJE del 1r trimestre de 2021.

L'habitatge és una qüestió complexa en què intervenen diferents factors com la sobrepoblació, la tensió en certes zones per la conversió d'habitatge a habitatge turístic o de segona residència, l'especulació, i el poc parc d'habitatge públic o els habitatges que no surten al mercat per falta de restauració, entre d'altres. En canvi, el resultat és únic: creixement disparat del cost de l'habitatge, especialment en l'accés a compra o lloguer, que és un fenomen que sol afectar sobretot la gent jove.

Emperò, la influència no ha estat únicament de dalt a baix, sinó bidireccional i per tant també ascendent, fins al punt que la història de la nostra comunitat autònoma no seria la mateixa si s'hagués fet exclusivament des del Consolat de Mar. Per exemple, en matèria ambiental, les persones joves han estat molt presents en grans èxits històrics, com la preservació de la Dragonera, i en les demandes actuals contra el canvi climàtic, amb grups organitzats com Joventut x Clima - Fridays for Future, o la vaga pel canvi climàtic de 2019, secundada especialment per gent jove i que va dur l'executiu balear a declarar, pocs mesos després, l'estat d'emergència climàtica.⁷

Parlant de vagues, també cal recordar la participació juvenil, especialment de les joves, en la vaga feminista del 8M de 2018, en aquells anys una imatge paradigmàtica d'un moviment molt actiu als carrers i amb activitats com tallers, formacions..., així com d'entitats organitzades (la més jove de les quals potser seria la Lliga Feminis-

ta de la UIB), que eren les que estructuraven dit moviment i que coexistia i coexisteix amb un moviment també potent de reivindicació del col·lectiu LGBTI. Parlar de joventut i de lluites socials tampoc no es pot fer sense mencionar els episodis del 15M a les Balears, baptisme de foc de molts de referents juvenils que després han organitzat diferents moviments o han entrat a les institucions.

Evidentment, també molts de joves van vestir la camiseta verda el 2013 en la manifestació més multitudinària de la història de les Illes Balears i en les diferents accions contra el TIL del gabinet Bauzá, tant com a part del sector social general com, més específicament, de l'educatiu. L'associacionisme estudiantil, freqüent però poc continu, ha mantingut una estreta relació amb els moments de tensió i distensió del món educatiu.

L'àmbit cultural i festiu, especialment el que és més proper al municipalisme, també ha estat marcat pel protagonisme de les persones joves i no es pot dir que només per mantenir el relleu generacional. El sorgiment de les anomenades *neofestes* en els darrers anys –de la mà, moltíssimes vegades voluntària, de grups de joves dels municipis en qüestió, més de la gent jove que les ha acollides i hi ha assistit de manera massiva– ha obert una època de regeneració en aquest àmbit. Tampoc no s'han d'oblidar els esplais i les organitzacions juvenils, que suporten el dia a dia d'una manera de fer joventut, de fer barri i de fer poble.

Tan clara és la participació activa del jovent en aquests àmbits descrits com clar és que tots (medi ambient, drets i serveis socials, educació, lleu-

⁷ Un acte més simbòlic que no real, que sols es comprometia amb mesures genèriques i a accelerar programes de transició ja previstos.

re...) són de competència autonòmica, insular i/o local. L'acció social, en aquest cas juvenil, ha modelat també l'esdevenir de l'arxipèlag d'una manera molt probablement més efectiva i contundent que si no hagués existit l'estat autonòmic.

4. Conclusions

La Comunitat Autònoma ha permès que molts dels fets que afecten les persones d'aquí es puguin discutir, proposar, decidir i corregir des d'aquí. Aquest principi regeix en temes de joventut i en tots els que són de competència autonòmica, cosa que, ens aquests quaranta anys, ha permès les interrelacions entre les institucions d'autogovern i els diferents sectors, en un camí que, per definició, ha estat gradual i paral·lel al desenvolupament competencial a través de les funcions legislatives i executives, al llarg de diferents fases de capacitat d'actuació (marcades per les reformes estatutàries, sempre en pro de l'expansió de l'autonomia) i esdevingudes totes en diferents contextos socials, polítics i econòmics. Tot plegat ha dibuixat un present poc definit, fruit d'un camí fet pas a pas però sense rumb clar. Un present que està marcat pel monocultiu turístic i la sobrepoblació, a més dels reptes propis del segle, com la globalització. S'ha deixat configurar una societat fruit d'aquests processos, la qual cosa presenta reptes que no es poden obviar eternament. O potser sí, però a quin preu? Les frustracions del jovent balear per poder dur a terme el seu projecte vital amb autonomia poden donar pas a problemes estructurals greus. L'esforç de les institucions, amb l'increment d'actuacions

parlamentàries, processos legislatius i plans executius per desplegar la capacitat competencial de joventut, s'ha de complementar amb l'acció de desplegament d'altres temes, com educació, ocupació, cultura, sostenibilitat, assistència social, etc.

En la majoria de qüestions, la joventut illenca, com a part de l'estructura social de la comunitat, ha tingut el rol d'agent implicat, amb un protagonisme no menyspreable en casos com els que s'han exposat i que són de rellevància autonòmica. Ha de continuar tenint aquest rol, perquè el camí de l'autonomia no ha de ser un camí tan sols institucional, sinó també de la societat, però la democràcia balear ha de poder oferir que es faci de forma més participativa. No ha de bastar tan sols amb les lluites i mobilitzacions socials, és a dir, amb l'acció reactiva, la protesta. Els models de les neofestes mostren una interacció més activa i constructiva entre el jovent i les institucions. Potser en l'àmbit municipal és més fàcil assolir aquesta interacció, però els àmbits insulars i autonòmic no tenen motius per quedar-ne enrere.

Les polítiques de joventut de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears han de ser capaces de poder fer efectiu el principi estatutari i constitucional de la participació juvenil en el desenvolupament polític, social, econòmic i cultural, per tal d'assolir un pacte transversal i sostenible intergeneracionalment respecte a les línies mestres del futur de la comunitat, com en una cursa de relleus perfectament orquestrada, passant tots el testimoni en una mateixa direcció. Sense estridències, però sense complexos, amb visió holística. Aquests

quaranta anys, plens de reptes, haurien de permetre'ns l'autocrítica, però també la confiança que el progrés és a les nostres mans.

Referències bibliogràfiques

- ADAME, M.T.; SALVÀ, F. (2010). Abandono escolar prematuro y transición a la vida activa en una economía turística: el caso de Baleares. *Revista de Educación*, 351.
- BANCO BILBAO-VIZCAYA (1989). *Renta nacional de España y su distribución provincial (1987)*. Servicios de Estudios del BBV.
- CJE (dir.) i CJIB (ed.). (Febrer 2022). *Observatori d'Emancipació del CJE. Illes Balears. Primer semestre 2021*.
- CJIB (2022). Punt i principi. Joves i associacionisme davant la Llei de Polítiques de Joventut de les Illes Balears. Dins: *Anuari de la Joventut de les Illes Balears 2022*, 69-79.
- COLOM, B. (2001). *Veinticinco años de autonomía balear*. Marcial Pons.
- Dades de l'IBESTAT.
- PIB de las comunidades autónomas (s/d). *Datosmacro.com*. <https://datosmacro.expansion.com/pib/espana-comunidades-autonomas>
- II Pla Jove del Govern de les Illes Balears 2010-2012 (2010). Direcció General de Joventut. Govern de les Illes Balears. <https://n9.cl/w5ks9>.
- Pla Estratègic de Joventut del Govern de les Illes Balears 2001-2004 (2001). Direcció General de Joventut. Conselleria de Benestar Social.